

LVSADA

Par cilvēkresursu attīstīšanu un darba samaksas sistēmas pilnveidošanu veselības aprūpes nozarē

Ziņojums

NTSP sēdei 2021. g. 17. jūnijā

Par veselības aprūpes cilvēkresursiem

Ārstniecības personu trūkumu Ministru kabinets atzina jau 2005. un 2006. gadā, kad apstiprināja attiecīgus rīkojumus par pamatnostādņēm (Nr. 326) un programmu cilvēkresursu attīstībai veselības aprūpē 2006. – 2015. gadam (Nr. 870).

Diemžēl vajadzīgā finansējuma nepiešķiršanas dēļ darba samaksa netika paaugstināta atbilstoši programmai, tāpēc **Pasaules Bankai 2015. g. nācās konstatēt, ka veselības aprūpes personāla trūkums Latvijā ir jāvērtē kā kritisks** (The World Bank. A qualitative study on health system bottlenecks in Latvia. Report. Riga, 2015).

Eiropas Komisija 2019. gadā konstatēja, ka Latvija saskaras ar veselības aprūpes darbaspēka trūkumu, kas kavē valsts veselības aprūpes sniegšanu un apdraud reformu sekmīgumu; īpaši atturošs ir zemaš atalgojums (Briselē, 27.2.2019, SWD (2019) 1013 final).

Jaunākie Eiropas Komisijas ieteikumi Latvijai: stiprināt veselības sistēmas noturību un pieejamību, tostarp nodrošinot to ar papildu cilvēkresursiem un finanšu resursiem (Briselē, 20.5.2020, COM (2020) 514 final).

Vidējā darba samaksa (bruto) ārstniecības personām un tautsaimniecībā (VDST) Latvijā, *euro**

Pakalpojumu tarifā (MK noteikumi Nr. 555)

	2018.	2020.	2020. pret 2018.
Ārsti un funkcionālie speciālisti	1125	1485	+32%
Māsas, vecmātes, ārstu palīgi	675	891	+32%
Māsu palīgi	450	594	+32%

Faktiski

	2018.	2020.	2020. pret	
			2018.	VDST
Ārsti un funkcionālie speciālisti	1600	2309	+44%	2,0
Māsas, vecmātes, ārstu palīgi	916	1277	+39%	1,1
Māsu palīgi	623	892	+43%	0,8
VDST	1004	1143	+14%	1,0

*NVD un CSP dati

Darba samaksas pieauguma ietekme uz cilvēkresursiem veselības aprūpes nozarē

REZULTĀTI

Māsu vidējās darba samaksas attiecība pret VDST sasniegusi OECD valstu vidējo rādītāju – 1,1*

Ārstu vidējās darba samaksas attiecība pret VDST (2,0) pietuvojusies OECD valstu vidējam rādītājam – 2,7*

Notiek darbaspēka pārvirzīšanās no maksas pakalpojumu segmenta uz valsts apmaksāto pakalpojumu segmentu (Veselības ministrijas dati)

SECINĀJUMI

Būtiska darba samaksas paaugstināšana ir **motivējusi veselības aprūpes darbiniekus sākt atgriezties valsts sektorā.**

To ir sekmīgi nodrošinājusi esošā darba samaksas sistēma, kas ir pietiekoši detalizēta, elastīga un caurskatāma.

Ir jāturpina darba samaksas paaugstināšanu valsts apmaksāto pakalpojumu sektorā, kur ārstniecības personu joprojām trūkst (kā to paredz arī LR Saeimas paziņojums par NAP2027, 02.07.2020.)!

Jaunais darba samaksas modelis – neveikls bijušās veselības ministres pasūtījums

Pēc veselības ministres I. Viņķeles iniciatīvas* Ministru prezidents A. K. Kariņš 2019. g. 27. novembrī uzdeva viņai izstrādāt jaunu ārstniecības personu darba samaksas kārtību (turpmāk – **jaunais modelis**).

*Veselības ministre I. Viņķele to personīgi apstiprināja VANA sēdē 2020. gada 14. februārī

Veselības ministrija (VM) darbu pie jaunā modeļa veidošanas organizēja savdabīgi. **Netika veidota darba grupa**, kurā nozares organizācijas brīvi deleģē neatkarīgus pārstāvjus. Tā vietā tika veidota **domnīca**, kurai dalībniekus izvēlējās pati VM pēc tikai sev zināmiem kritērijiem.

Domnīcas darbs netika protokolēts.

Subjektīvisma ietekme uz jauno modeli

Veselības ministre I. Viņķele sociālajiem partneriem VANA sēdē 2020. g. 14. februārī paziņoja, ka nepieciešamība pēc jauna modeļa iepriekš nav skatīta trīspusējās sadarbības formātā tāpēc, ka **viņai esot tiesības rīkoties citādi**.

NTSP 2020. gada 18. decembra sēdē tika uzklausīts **LBAS un LVSADA viedoklis par to, ka jaunais modelis nav izstrādāts kvalitatīvi** un VM izstrādātais informatīvais ziņojums par jauno modeli (turpmāk – **ziņojums**) bez tam **satur vairākas neatbilstības un nepatiesības par esošās darba samaksas sistēmas trūkumiem**. Tika nolemts ziņojumu atkārtoti izskatīt VANA sēdē 2021. g. 4. janvārī.

VANA sēdē 2021. g. 4. janvārī tika nolemts iekļaut ziņojumā LVSADA un Latvijas Slimnīcu biedrības (LSB) viedokli par modeļa trūkumiem un radītajiem riskiem. **Jaunais modelis nav saskaņots ne ar LVSADA, ne ar LBAS, nedz arī ar LSB!**

Jaunā modeļa radītie **nozīmīgākie riski** veselības aprūpes nozares **valsts sektoram**

Jaunākā medicīniskā personāla motivācijas mazināšanās

Augsti kvalificētu speciālistu zaudēšana

Ārstniecības personu tiesību uz taisnīgām piemaksām pasliktināšanās

Nesamērīgs birokrātijas pieaugums

Risks, ka mazināsies jaunākā medicīniskā personāla motivācija

ZEMĀKS DARBA NOVĒRTĒJUMS*

Jaunākā medicīniskā personāla (māsu palīgu) vidējās darba samaksas (VDS) attiecība pret ārstu VDS finanšu plānošanas ietvaros tiks **samazināta no 40% uz 29%**.

Māsu palīgu darba novērtējuma relatīvais kritums pēc jaunā modeļa ieviešanas: **mīnus 27,5%**.

MAZĀKS VDS PIEAUGUMS**

	2022.	2023.	2024.
Ārsti, funkcionālie speciālisti	8,6%	8,6%	8,6%
Māsas, vecmātes, ārstu palīgi	9,8%	9,7%	9,7%
Māsu palīgi	0	0	3,1%

*Ziņojums, 58. lpp.

**Ziņojums, 90. – 91. lpp.

Risks, ka augsti kvalificēti speciālisti aizies no valsts sektora

DARBA SAMAKSAS IEROBEŽOJUMS*

Ārstniecības personas darba samaksa (alga kopā ar piemaksām) nedrīkstēs pārsniegt **+30%** no konkrētajā gadā jaunajā modelī noteiktās mērķa darba samaksas.

*Ziņojuma kopsavilkums, 9. lpp., Ziņojums, 71. lpp.

PAREDZAMĀS SEKAS: PIEMĒRS

Ārstu mērķa darba samaksa **2022. g.** ir noteikta **3261 euro** apmērā (Ziņojums, 90. lpp.).

$3261 \text{ euro} + 30\% = 4239 \text{ euro}$

P. Stradiņa KUS **2019. g.** (pirms darba samaksas paaugstināšanas 2020. un 2021. g.) **13,4%** ārstu darba samaksa pārsniedza **4000 euro** (LR Valsts kontroles revīzijas ziņojums, 2020).

2022. g. šiem ārstiem jābaidās par darba samaksas samazināšanu (emigrēšana?)!

Risks, ka tiks pasliktinātas ārstniecības personu tiesības uz taisnīgām piemaksām

Ārstniecības personu **atalgojuma mainīgajā daļā nav paredzētas ne Darba likumā noteiktās vispārējās piemaksas** (par virsstundām, nakts darbu u. c.), **nedz arī MK noteikumos Nr. 851 noteiktās speciālās piemaksas** (piemaksa par darbu, kas saistīts ar īpašu risku u. c.) (Ziņojuma kopsavilkums, 11. lpp., Ziņojums, 71. un 73. lpp.);

Ārstniecības personas atalgojuma **mainīgās daļas īpatsvars nedrīkstēs pārsniegt 30%** (Ziņojuma kopsavilkums, 11. lpp., Ziņojums, 71. un 85. lpp.), bet Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums atļauj **50%** (14. panta otrā daļa).

Risks, ka jaunā kārtība izraisīs birokrātijas pieaugumu

Pilna laika ekvivalenta jeb PLE (nosaka, kādas darbības veicamas ārstniecības personai vienas slodzes ietvaros) izpildes kontrolei pēc būtības **darbiniekam varētu nākties pildīt dienasgrāmatu** (Ziņojums, 60. - 66. lpp., 74. lpp.).

Paredzēts turpināt ārstniecības personu atalgojuma datu publiskošanu, nodrošinot **detalizētāku informāciju** (Ziņojuma kopsavilkums, 12. lpp., Ziņojums, 86. lpp.); jāpiezīmē, ka NVD jau šobrīd netiek galā ar pienākumu reizi ceturksnī publicēt datus par VDS ārstniecības iestādēs.

Risku papildus novērtējums

NTSP 2021. g. 27. aprīļa sēdē nolēma ES atveseļošanas un noturības mehānisma plāna sadaļā «Komponente 4: Veselība» atsauci uz konkurētspējīgu *atalgojuma modeli, kas jau šobrīd ir saskaņots aizstāt* ar atsauci uz konkurētspējīgu *atalgojumu un darba samaksas sistēmu, par kuras pilnveidošanu šobrīd notiek diskusija*.

LR Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas 2021. g. 8. jūnija sēdē tika norādīts uz vairākiem būtiskiem jaunā modeļa trūkumiem, kas papildina jau minētos.

Priekšlikumi NTSP sēdes protokollēmumam

1. Darba samaksas pieaugums veselības aprūpes nozares darbiniekiem vidēja termiņa budžeta ietvarā (2022. g. – 2024. g.) ir jānodrošina neatkarīgi no Veselības ministrijas izstrādātā jaunā darba samaksas modeļa ieviešanas.
2. Turpmākā diskusija starp sociālajiem partneriem par samērīgu un taisnīgu darba samaksas pieaugumu veselības aprūpes nozarē ir jārisina 5% - 10% intervāla ietvaros.
3. Veselības ministrijai ir jāizveido darba grupa, lai atklāti un demokrātiski izstrādātu visām pusēm pieņemamus priekšlikumus par nozares darba samaksas sistēmas pilnveidošanu.

Pateicos par uzmanību!

